

VESZPRÉM VÁRMEGYE

FÜGGETLEN POLITIKAI LAP.

Előfizetési ár:

Égész évre — — 12 korona. Negyed évre — — 3 korona.
Fél évre — — 6 " Egyes szám — — 24 fillér.
Községi jegyzők, egész évi előfizetésnél kedvezményesen
10 koronáért kapják a lapot. — Nyitlitter petit sora 40 fillér.

Feloldó szerkesztő:

Horváth Rezső dr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Veszprém, Virág Benedek-utca 2
Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal és Fodor Ferenc könyvkeres-
kedése, Szabadság-tér 3. szám. — Kéziratokat nem adunk vissza.
Eljegyzők és ball megítvők közlési díja 3 korona. Felülszövegek, adomá-
nyok, köznevelési feladványok sorozatát 20 fillér. — Telefon 54.

Hivatalos jelentés.

Budapest, jun. 2.

Orosz harctér:

Besszarábiai és wolhyniai arcvonalon ágyu-
tüz, helyenként tüzérségi csata jellegét öltötte.
Ikva arcvonalon is fokozott tevékenységet fejtett
ki az ellenség.

Olasz hadszíntér:

Mandrielle majortól keletre csapataink har-
colva a határszögig nyomultak előre, Arsenko
területén elfoglalták a Monte Barcot (a Monte
Chengiotól keletre) és most már Fusine és Posjine
helységektől délre a Posjina patak déli partján is
szilárdan megvetették lábukat.

Délkeleti hadszíntér:

A Wojusa középső részének balpartján Vlorá-
tól (Valona) keletre, egy olasz osztagot tűzrajta-
tással szétszórtunk, a Wojusa első részén járőr-
harcok

Höfer altábornagy,
a vezérkar főnökének helyettese.

Nagyfőhadiszállás jelentése.

Berlin, jun. 2.

Nyugati hadszíntér:

Nagyobb angol haderők tüzérségi tüzük he-
ves fokozása és bevezető robbanások után tegnap
este Givenchytól nyugatra és délnyugatra támad-
tak, közelharcokban visszavertük őket, a mennyi-
ben nem voltak kénytelenek már zárótűzünkben
szenvedett súlyos veszteségeik következtében visszafordulni.
A Maas nyugati partján a franciák újból
támadásra törek előre, semmi eredményt sem ér-
tek el. A folyótól keletre csapataink rohammal
megrohanták s elfoglalták a Caillette erdőt és a
két oldalán csatlakozó árkokat. Az ellenségnek ma
reggel a Vaux-tótól délre nagy erővel kereszt-
túlított ellentámadása meghiúsult. Eddigél 76 tisztet

és több mint 2000 főnyi legénységet fogtunk el,
továbbá 3 ágyút és legkevesebb 23 gépfegyvert
zsákmányoltunk. Lillétől délnyugatra egy angol
repülőgép a bennlökkel sértetlenül kezünkbe ke-
rült. Légiharcokban lezuhant a Marr-hegyháton
egy francia együléses harci repülőgép, továbbá 4
a mi körzetünkön belül Vaux felett és Mörchin-
gennél, Gentől nyugatra egy-egy kétfedelű; a
Cambraitól nyugatra felől angol kétfedelű, melyet
már tegnapi jelentésünkben említettünk, immár a
negyedik, melyet Mulzer hadnagy tett harcképte-
lenné.

Keleti hadszíntér:

Egy sikeres német felderítő előretörés Smor-
gontól délre levő arcvonalon, néhány tucat foglyot
eredményezett. Driswiatyól délkeletre védőágyuink
tüze megsemmisített egy orosz repülőgépet.

Balkán hadszíntér:

Nincs újabb ujság.

Miniszterelnökség sajtóosztálya.

A jövő Magyarországa.

Irta: Iklódy-Szabó János országgyűlési képviselő.

(Folytatás és vége.)

III.

Közlekedés rendszerünk a világháború előtt. — A
többtermelés és közlekedés. — A jövő Budapest
közgazdasági képe. — A vasuti decentralizáció.

Visszatérve most már Budapest főváros
nagyszabású fejlődésére, megállapítjuk, hogy
csodálatos emelkedéséhez nagy mértékben
járult hozzá az a centralisztikus szervezel,
mely a mi vasuti hálózatunknak oly jellegzetes
tulajdonsága. Vasuti fővonalaink a szélrózsa
minden irányában Budapestről futnak szét,
mint tápláló erei a főváros virágzó kulturális
és gazdasági életének. E fejlődésben a Dunának
ennek a hatalmas nagy folyamának, mely fő-
városunkat derékban szeli ketté, másodrangú

szerep jutott. Pedig a Duna hajózható hossza
Ulmtól a torkolatig, Sulinaig, 2469 km., ebből
Magyarországra esik 920 kilométer, magyar-
országi, csak részben hajózható, azonban
aránylag nem jelentékeny költséggel víziköz-
lekedésre alkalmasá tethető mellékfolyóinak
hossza, hozzászámítva tervbevelt Duna-Tisza,
Duna-Száva csatornákat, mintegy 4300 km-t
tenne ki.

Magyarországnak ma csak 2511 km. hosszú,
gőzhajókkal járható viziútja van. A magyar
víziberuházásokról szóló 1908. évi 44. t.-c.
alapján végrehajtandó munkálatok befejezése
után, mintegy 15—20 év múlva, 650 tonnás
uszályokkal hajózható folyóinak hossza körül-
belül 1749 kilométerrel fog növekedni. Töke-
szegénységünkre vall ismét, hogy ezeket a
magyar közgazdaság érdekeire, mint később
látni fogjuk, annyira fontos munkálatokat csupán
ily hosszú időre elosztva voltunk képesek elő-
irányozni. A Duna nem a természetes forgalom
irányában keletről nyugatra, hanem azzal ellen-
kező irányban foly és Középeurópának az
Atlanti-óceánba ömlő nagy folyóival összekötve
nincs, emellett a kelet felé irányuló forgalomnak
a Vaskapu szabályozása dacára a magyar
Alduna szakaszon még mindig jelentékeny akadályokkal
kell megküzdenie. A magyar vízihálózat
jelenlegi állapotában nagy baja ezenkívül a
magyar hajózás fejlődésének, hogy a Duna leg-
jelentékenyebb mellékfolyója a Tisza, mely ismét
számos hajózásra alkalmas illetve arra kevés
költséggel alkalmasá tethető folyót fogad magába,
Budapesttől a forgalmi centrumtól távol, a dél-
magyarországi Titelnél ömlik be a Dunába,
továbbá, hogy a Duna másik nagy mellék-
folyója, a Száva, mely geográfiai fekvésénél
fogva hivatva volna arra, hogy az Adria felől
Magyarország felé irányuló forgalmat legalább
részben közvetítse, ismét az ország központ-
jától távol a határszéli Zimonynál egyesül a
Dunával.

Állami létfenntartás és demokratikus politika.

Fodor Lajos.

Az állam nagy feladatainak végrehajtásához:
a hadügy, mivelődésügy, gazdaságügy fejlesztésé-
hez szükséges anyagi tőkék megteremtéséhez a
megfelelő és humanus adórendszeren kívül helyes
és demokratikus alapon álló politika szükséges,
mert ez a politika képes a nagy néprétegek ter-
melő képességének fejlesztésével s az ország vízi-
erőkben nyersanyagokban s a talaj másnemű
kinésében bővelkedő mérhetetlen természeti kin-
cseinek kihasználásával nemcsak a nemzetgazda-
ság, hanem az államgazdaság szilárd alapjait
megteremteni. Ez a politikai irány most szinte kö-
vetelőleg lép fel, mert háború után az állami lét-
fentartásához az eddiginél sokkal nagyobb össze-
gek szükségesek. Míg az utóbbi évek költségve-
tése szerint az állami kiadások fedezéséhez 1500
millió kellett, előrelátható, hogy háború után a
megsemmisült s milliárdokra rugó értékek rekon-
struálásához, a rokkantak, árvák részére létesítendő
állami intézmények, a hadikölcsönök sok száz mil-
lióra rugó kamatterhek fedezéséhez nem lesz
elégendő az új adótervezet szerint várható 2—300
millió jövedéki és fogyasztási adó többlet, mert a
budget 1500 millió helyett — nagyon valószínű —
hogy legalább is 2400—2500 millió bevételt
fog igényelni a kiadások fedezésére, tehát a kiadás
60—70%-kal emelkedni fog. A szaporodó állam-
szükséglet fedezésére szolgáló további 6—700
millió bevétel nem szereshető meg másként,
mint szintén államgazdasági jövedelmekkel. Az

állam magángazdaságaiból folyó jövedelme ugyanis
nem tesz ki többet 450—500 milliónál, míg a
többi 1000 millió egyenes és fogyasztási adókból,
illetékekből s állami jövedékekből ered. Mivel az
állami magángazdaság jövedelme jelentékenyen
nem szaporítható, az állam csak az államgazda-
sági bevételekhez folyamodik a mérhetetlenül szapo-
rodó kiadások fedezésére végett. Fogyasztási adó
címén volt eddig is az államnak legnagyobb be-
vétele, körülbelül 250 millió, (eltekintve a jövedé-
kektől, melyek szintén fogyasztási adót rejtenek)
a Horvátországból eredő fogyasztási adóval együtt
300 millió korona. A most kontemplált adótervezet
ezt körülbelül 600 millióra tervezi, mely leg-
súlyosabban épen a kis egzisztenciákat terheli, mi-
vel a fogyasztási adóval terhelt s legnagyobb részben
elsőrendű életszükségletekre jöve./milk arányában
percentuell kifejezve ezek összehasonlíthatatlanul
többet költenek, mint a vagyonosok. Ez egy pél-
dával megvilágítható. Az a kis egzisztencia, akinek
2000 korona jövedelme van, kénytelen ennek leg-
alább 70%-át az elsőrendű, fogyasztási adó s
jövedékek alá eső életszükségletekre kiadni, míg
az az ember, akinek 20000 korona jövedelme van,
életszükségletekre (már saját személyében) átlag
véve semmiesetre se költ többet 5—6000 koroná-
nál, tehát 25—30%-nál. Tehát már ez a fogyaszt-
tási adó is a kis egzisztenciákat, különösen pedig
a kisebb hivatalnokai osztályt sújtja erősen. Ha
emellett még a fedezendő 6—700 millió többlet
is a nagy néptömegek, tehát a kis egzisztenciák vá-
laira nehezednék másféle jellegű adók és illetékek
alakjában, akkor ezek számára a teher szinte elvi-
selhetetlenné válnék. A kormány azonban nagyon

jól tudja, hogy a fentjelzettel újabb terheket a
mai termelési és jövedelmi viszonyok közt nem
rakhat a nép ugys roskadozó vállaira; jól tudja,
hogy a növekedő kiadási többlet fedezéséhez más
módhoz kell folyamodni s ez nem egyéb, mint
oly intézmények létesítése, melyek a nép teher-
képességét a termelés fejlesztésével, a jövedelmek
szaporodásával oly fokra emelik, hogy egy igaz-
ságos progresszív adórendszer mellett a nép ter-
heinek emelése nélkül is hozzájuthat az állam lét-
fentartását biztosító bevételeihez. Az állam cél-
szerű, teljesen demokratikus gazdasági politikával
annyira fellendítheti az ország mezőgazdaságát
s ezzel együtt iparát, a fogyasztás terheit az olcsó-
sággal annyira elviselhetőkké teszi, hogy a fix
fizetésre utalt hivatalnokok nem éreznék a fogyaszt-
tási adó terhet, a kisebb mezőgazdasági és ipari
termelők pedig többet és jobb viszonyok közt ter-
melvén, az adóterhek emelése nélkül is sokkal-
sokkal többet adhatnak az eddiginél az állam-
kincstár számára.

Az állami lét fentartása tehát parancsolólag
követeli az őszinte, hamisítatlan demokratikus adó
és gazdasági politikát.

A nemzeti létfenntartás e kérélehetetlen parancs-
szava előtt meg fog szünni az eddigi merev elzár-
kózás a nép zömének politikai — anyagi és er-
kölcsei jólétéért küzdő törekvésekkel szemben s ez
a demokratikus politika üdvös hatását tekintve el-
viselhetőkké fogja tenni a felemelendő fogyasztási
adóknak s a fogyasztási adót magukban rejtő
jövedékeknek a nép nagy tömegére különben rend-
kívül súlyos terhet.

Kétségtelen, hogy a mezőgazdasági termények túlnyomó részben tömegáru termeszűtiek és azok elfuvarozására a szállítási olcsóságánál fogva legalkalmasabb közlekedési eszköz a víziút. De ezenkívül a víziútnak nagy fontossága van azért is, mert az ország legtermékenyebb, tehát azon része, hol egy belterjes gazdaság alapfeltételei egyébként megvannak, majdnem teljesen nélkülözik a közutak alapozásához és burkolásához szükséges könyagot. A nyers kő pedig a legtipikusabb tömegáru jellegével bír, mely a drága vasúti szállítási költséget alig, vagy egyáltalában nem bírja, s így csak az olcsó vízszállítás esetén válik nagy tömegben forgalomképesé.

De a gyárpar további fejlesztése szempontjából is végtelen jelentőséggel bír az olcsó vízszállítás lehetősége. A legkülönbözőbb iparágak, a malom, cukor, szesz, keményítő, sör, műtrágyagyárak, a gyümölcskonzerváló és feldolgozó, felfeldolgozó, fadestilláló, nád- és szalmaterményeket feldolgozó gyárak, az építőipar már meghonosodott és ezután meghonosítandó ágazatai, a téglá, kerámit, műköipar, az anyagipar számos ágazata, a vas- és fémipar, továbbá a vegyszeti ipar számos ága csupán a különböző nyersanyagoknak és félgyártmányoknak a termelési helyről a feldolgozást helyre való olcsó elszállíthatása esetén lesznek képesek az állandó és biztos fejlődés útjára térni.

Ily körülmények között önként felmerül a kérdés, hogy képesek leszünk-e egy expanzív közgazdasággal együttjáró többletermelés esetén kielégíteni azokat az igényeket, melyek a termények olcsó és biztos elfuvarozásával és piacra hozásával kapcsolatosak. A kérdést voltaképpen meg kell fordítanunk. Az a nemzetgazdaságtani alaptétel, hogy a meglévő forgalmi ut teremt meg a forgalmat, hogy a közgazdasági élet teljes expanzivitása csupán egy tökéletes közlekedési rendszer mellett képzelhető és hogy milyen nagy jelentősége van éppen a víziútnak egy olyan par excellence mezőgazdasági államban, mint aminő Magyarországon, a magyar közgazdasági körök előtt is ismeretes. És ennek dacára a mi vízforgalmunk a nyugati államokéhoz képest jelentékenynek egyáltalában nem mondható.

Aki járt valaha a Rajnán, Elbán, vagy Hollandia és Franciaország kisebb-nagyobb folyóinál és látta azt az élénk életet, melyet e folyók hajózási forgalma a mi Dunánkéhez képest mutat, az szinte önkéntelenül is kérdezi fogja, hogy a mi hajóforgalmunk csekély voltának vajjon mi lehet oka. Főülétes szemléltő közgazdasági viszonyainknak elmaradottságát fogja valószínűleg vádolni. De ez a válasz azokat, kik a való okot a viszonyok belső igazságában keresik, ki nem elégítheti. Hisz, ha a hajózásra vonatkozó statisztikai adatokat vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy Magyarországon, hol 100 km²-re, dacára vízihálózatunk jelenleg még ki nem épített voltának már ma is 0,95 km. hajózható* víziút esik, a hajóforgalom 100 km²-re 434.000 tonnakilométer. Ezzel szemben Németországban, hol 100 km²-re 1,85 km. hajózható víziút esik, a hajóforgalom 100 km²-re viszont már 2.780.000 tonnakilométer. Nálunk tehát a hajózható víziutakból körülbelül félfannyi esik 100 km²-re, mint Németországban, a forgalomból pedig csupán hatodrészt annyit. Tulzás volna, ha ily viszonyok mellett hajóközlekedésünk ily mértékű elmaradottságát kizárólag közgazdasági viszonyaink általános fejlettségének tudnók be.

A kérdés közelebbi megvilágítására a következő adatok szolgálnak: a mesterséges csatornák és csatornázott folyók hossza Németországban 2850 km., Magyarországon ezzel szemben csupán körülbelül 300 km. Ez lévén a helyzet, a kérdésre csupán egy komoly választ adhatunk. Létező természetes víziutaink forgalmi feladataikat képesek lesznek eredményesen betölteni, ha azok úgy, amint az a nyugati kultúrákban már megtörtént, hajózható csatornák útján a forgalom természetes irányában nálunk is bekapcsoltatnak. Hazai folyamrendszerünknek fentvázolt, a forgalom érdekeivel annyira ellentétes, a természet által létrehozott sajátságai, természetesen fokozott mértékben teszik szükségessé azoknak mesterséges uton való korrigálását.

A hajózható csatornák hiánya tehát elsősorban oka víziutaink eddigi gyér forgalmának,

ez okozta azt is, hogy víziutaink az általános forgalom lebonyolítása tekintetében vasúti hálózatunk kiépítése óta lassankint hátrébb szorultak. A dolog tudniillik, ha a magyar viszonyokat a külföldiekkel szembe állítjuk, akként áll, hogy a nyugati államok már eléggé kifejlett csatornahálózattal bírtak akkor, mikor a vasutak, mint a forgalom lebonyolításának kiváló eszközei, megjelentek. Így ott a vasutak a tömegáruforgalmat csak részben közvetítették és a munkát különösen oly árukra - nézve vették át, melyek a vasúti szállítással járó magasabb díjtételeket, magasabb értékűknél fogva könnyebben elbírták és amelyeknél a gyors és időhöz kötött szállításhoz különösebb jelentősége van.

Magyarországon a víziútjainak és egyéb közlekedési eszközeinek (úthálózatának) meglehetősen elhanyagolt állapotában került be a vasutak építésének a forgalmat annyira átalakító korszakába. Mint tökéletesen ország a rendelkezésünkre álló anyagi erőinket elsősorban a vasutak kiépítésére használtuk fel, vagyis megteremtettük azon közlekedési eszközöket, amelyek a teherszállítás mellett a személyszállításnak legalkalmasabb eszközei. E teren való haladásunk igazán jelentékenynek mondható. 1875-ben 6422 km., 1910-ben 20.646 km. hosszú vasút hálózatunk volt. Vasutaink 1875-ben 9.244.000 személyt, 9.044.000 tonnát, 1910-ben 140.002.000 személyt, 68.806.000 tonnát szállítottak.

A felforgó igények azt parancsolták, hogy elsősorban azokat a vasútvonalakat építsük ki, amelyek a vidéket a fővárossal kötik össze. Egyrészt a vonalak megépítése, másrészt e vonalaknak a fejlődő forgalom igényeihez mért folytonos tökéletesítése pedig azt eredményezték, hogy hiányoztak megfelelő anyagi eszközeink nemcsak ahhoz, hogy oly mértékű beruházásokat eszközöljünk vízi közlekedési hálózatunkon, mint aminőt az általános forgalmi jelentőségénél fogva megkövetel, de nem volt megfelelő anyagi erőnk ahhoz sem, hogy a vidéki városaink egymás közötti forgalmának közvetítésére megfelelő vasúti vonalakat építsünk.

Ez a közlekedési politika, mely számolt nemcsak a közlekedés terén elsősorban támasztott igényekkel, hanem az ország teherbírási képességével is, a multban tényleg helyes volt. Magyarországon ugyanis, még rövid idővel ezelőtt is, egyedül Budapesten volt jelentékenyebb kulturális, továbbá ipari és kereskedelmi élet. A rendelkezésre álló anyagi eszközeink helyes és céltudatos felhasználása, mely egyúttal figyelembe vette a létesített és fentartott vonalak jóvelmezőségét, mintegy parancsolólag lépett föl e politika megvalósítása érdekében. E politikának eredménye volt: a főváros felé irányított általános vasúti forgalomnak úgy a személy-, mint a teherszállítás terén hihetetlen mértékben való emelkedése, ennek révén az a mindenesetre örvendétes dolog, hogy Budapest aránylag rövid idő alatt világvárossá nőtte ki magát. Szükségszerű következménye volt azonban az is, hogy nem lévén elég anyagi erőnk az egyéb forgalmi irányok megfelelő felkarolására, az egyes vidéki centrumok még egymás közötti forgalma is, ugyancsak napjainkig jelentékeny részben a fővároson keresztül bonyolították le. A forgalom ezen nehézsége miatt pedig nem fejlődhetek ki a földrajzilag egymáshoz egyébként aránylag közelfekvő egyes vidéki központok között azok a gazdasági és egyéb relációk, melyek alapján azok a párhuzamos fejlődés útjára térhettek volna; innét a vidék visszamaradottsága a főváros kolosszális fejlődésével szemben.

Előzőleg rámutattam már arra, hogy vidéki városaink, bár fejlődésük a fővároséhoz viszonyítva általában eltérő, újabb időben mégis jelentékeny haladást mutatnak. A magyarság dicséretét érdemli ki, hogy dacára a fentvázolt viszonyoknak, ez a fejlődés mégis bekövetkezett, azonban hol állanak akkor, ha nem kellett volna ezekkel, a hazai viszonyok között bár érthető, azonban mindenesetre jelentékenynek mondható akadályokkal megküzdniük.

A fejlődő gazdasági élet egyébként maga után vonta, hogy a vidék sem nélkülözhetette egészen, részben az egymás közötti, részben a fővonalakra vezetett forgalom tekintetében a vasúti közlekedés által nyújtott előnyöket.

Ha tökéletes ország lettünk volna, úgy az erre a célra szolgáló vonalak egy részét

is elsőrendű vonalakká építettük volna ki, a főváros felé irányított, fentvázolt vasúti közlekedés azonban anyagi erőinket a legnagyobb mértékben igénybe vette, így vidéki vasutainkat a kevesebb befektetést igénylő másodrendű vonalak, legnagyobb részét azonban, jobbakat külföldi tőke igénybevételével, vicinális vasutak alakjában teremtetjük meg, mely utóbbiakkal egyrészt nagy számuk másrészt az egyes vonalak hossza tekintetében mindenesetre vezetünk Európa kultúrállamai között. Vasutaink több mint fele, 11543 km., vicinális vasutak alakjában van kiépítve.

Távol áll tőlem, hogy a helyi érdekű vasutak közgazdasági jelentőségét kicsinyíteni akarnám. A nagy forgalom eszközeül azonban a vicinális vasutak, de sőt még másodrendű vonalak sem, forgalmi berendezéseik hiányossága miatt nem alkalmasak, éppen ezért egyikük sem bonyolíthat le és ennek folytán nem is teremthet jelentős forgalmat ott, hol annak egyéb feltételei, mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi tekintetben, ezenkívül a lakosság kulturális foka és a népesség sűrűsége szempontjából megvannak.

A másodrendű és vicinális vasutak forgalmával megduzzadt nagyforgalom tehát a fővonalakat keresi fel. Ezekbe a vonalakba török be természetszerűleg a tömegáruforgalom túlnyomó része is, amelynek közvetítését azon esetben, ha vízihálózatunk a forgalom természetes irányában ki volna építve, jelentékeny részben utóbbi venné át. Minthogy pedig vasúti fővonalaink mindannyija a fővárosba, mint egységes központba futnak be, a forgalom torlódása itt már ma is jelentékeny, gazdasági életünk további fejlődésére pedig ez még folytonosan hatványozódní fog.

Ha tehát hozzá akarunk fogni a sokat hangoztatott többletermelés alapjainak lerakásához, ezt nem kezdhetjük mással, mint közlekedési rendszerünk gyökeres reorganizációjával. A pillanat erre sohasem volt annyira alkalmas, mint éppen a háboru után elkövetkező időben. Közlekedési rendszerünk a víziutak meglehetősen elhanyagolása mellett, centralizált irányában felépített vasúti hálózatból származó eddigi egyoldalúsága nem a magyar közgazdasági körök tudatlanságában, hanem ugyancsak kizárólag tőkeszegénységünkben találta meg magyarázatát. A háboru bizonyára nem tett bennünk gazdagabbá, azonban egyet mindenesetre előidézett. Fölhívta a Nyugat, elsősorban pedig a velünk szövetséges németek figyelmét Magyarországra és annak a viszonyok általános nehézségei dacára már eddig is sok energiát mutató népére. Az érzelmi momentumokon kívül a német birodalom keleti irányban való gazdasági terjeszkedése és azon cél elérése, hogy második, remélhetőleg minél távolabbi jövőben elkövetkező újabb világháboru esetén Magyarország a mainál sokkal tökéletesebben legyen képes betölteni azt a szerepét, melyre természeti kincseinek kiválóssága folytán, egy saját magának, mint a vele együtt harcoló népeknek, a mindennapi élelemmel való ellátásában hivatva van, arra fogják indítani a németeket, hogy segítségünkre jöjjenek oly közlekedési eszközök megteremtésében, melyek nem csak alapjául szolgálnak egy intenzív termelésnek, de egyúttal megteremtik a termények olcsó és akadálytalan elfuvarozásának lehetőségét. Hisz szemeiket már is lekötötte a Duna, ez a gyönyörű, csodás nagy folyam, mely, mint láttuk, a magyar közgazdasági életben különösebb szerepet eddig nem játszott.

A német akarat meg fogja teremteni elsősorban a Duna-Rajna csatornát. Segítségünkre fog jönni az akadályok eltávolításában, melyek a magyarországi Alduna szakaszon még mindig nehezítik a hajózást. Kvassay Jenő, a magyarországi vízipépítési igazgatóság főnöke a közelmúltban tartott előadásában a szakember tudásával mutatott rá, hogy a nagy közgazdasági célt tekintve, különösen jelentékenynek egyáltalában nem mondható költséggel, elérhető, hogy 3000 tonnás hajók, tehát közepes nagyságú tengeri gőzösök is, a Dunán egészen Budapestig feljöhessenek.

Minthogy az aldunai Kazán-szorost megelőző úgynevezett zuhatagoknál az említett nagyságú hajók vízbemerülésénél előjövő hajózási akadályokra vonatkozó műszaki felvételek még nem történtek meg, teljesen pontos

adatok ily körülmények között, a felmerülő költség kiszámítása tekintetében nem állanak még rendelkezésünkre. Tudjuk azonban, hogy a Duna-Paks és Budapest közötti szakaszának szabályozási költségei 12—15 millió koronát, Pakstól Ómoldováig, mely költségek egyébként bennefoglalatlannak az említett vízeruházásokról szóló törvény által biztosított hitelben, 8 millió koronát, végre a Kazánszoros és a Vaskapu további szabályozási költségei mintegy 24 millió koronát tennének ki. Tekintve a zuhatagos szakasz viszonylag rövid voltát, nem képzelhető, hogy az itt található akadályok legyőzése olyan pénzügyi nehézséget teremtene, amelyek lehetetlenné tennék e szép gondolat keresztülvitelét.

Orsova után tulajdonképeni hajózási akadályok nincsenek, legföljebb a meder eliszapodása ellen kell védekezni. Magától értetődik, hogy a magyar Alduna szakaszon még előforduló akadályok a kisebb bemenéssel bíró, tehát a folyamhajózás mai alaptípusát vehető 650 tonnás hajókkal való hajózásnál kisebbek és ritkábban is fordulnak elő. Az ilyen méretű hajózási akadálytalan biztosítása természetesen jelentékenyen kisebb költséggel volna megvalósítható.

Szerényi Béla gróf egyik képviselőházi beszédében pedig felvetette a duna-wardani csatorna gondolatát, amely ismét a Szaloniki felé irányuló tengeri forgalmat és miután a Balkán-félsziget délről északra derékban vágna át, a háború után ugyancsak nagy fejlődés elé néző Balkán forgalmát kapcsolná be Középeurópa nagy víziut-hálózatába.

A Duna forgalmát nem fogja többé akadályozni az, hogy e hatalmas folyam nyugatról keletre foly és hogy a magyar Alduna sélőin csak nehézségek árán hatolhattak eddig keresztül az árukkal és terményekkel megrakott hajók. Az emberi erő és akarat a természet által felállított nehézségeket leküzdve, a *Duna-Rajna csatornával Rotterdamtól, a Duna-Elba csatorna megépítésével pedig Hamburgtól majdnem Kisázsiaiig terjedő hatalmas folyamit utat fog a középeurópai szövetség közgazdaságának szolgálatába állítani.* És bizonyára létező fog a Duna-Tisza (Budapest-Szolnok, vagy Budapest-Csongrád) és a Duna-Száva (Vukovár-Samac) csatornák, melyek közül az előbbi a szabályozási munkálatoknak az eddigienél remélhetőleg gyorsabb ütemben való befejezése esetén a Tisza és mellékfolyói a Szamos, a Bodrog, a Sajó, a Körösök, a Maros folyók útján a Nagyalpöld, a magyar Kánaán, forgalmát fogja Budapestnél a nagy nemzetközi forgalomba bekapcsolni és a Duna-Tisza között a csatorna útján eszközölhető öntözés révén gyönyörűségei kerté varázsolni.

A tervbe vett Duna-Száva csatorna pedig amellyel, hogy lényeges megrövidülést jelent az Adria felé irányuló víziut tekintetében, mint folytatása a már országgyűlésileg megszavazott és a kiépülésben csupán a jelenlegi háború miatt halasztást szenvedett samac-, doboj-sarajevói rendes nyomtávu vasutnak, Bosznia-Hercegovina forgalmának tulnyomó részét ugyszólván örök időre bekapcsolná Delmagyarországnak a Dunán át ugyancsak Budapest felé irányuló forgalmába.

Magyarország tengeri kereskedelme már a háború előtt is elég jelentékenynek volt mondható. Egyetlen tengeri kikötőnk, Fiumének évi forgalma, mely az 1871—1875. években átlagos számmal 165.000 tonnát tett ki, az 1911. évben már 1.628.000 tonnára emelkedett. A magyarországi összehozatal 73—85%-a, az összkivitel 96—10%-a az utolsó tíz esztendőben Fiumén át bonyolítottatott le. És ezt a tekintélyes forgalmat Magyarország felé majdnem kizárólag egy egyvágányu vasutvonal közvetítette.

Abból a domináló szerepből pedig, melyre monarchiánk és szövetségesei a világháború eddigi eredményei alapján a Balkán-félszigetnek az Adriával szomszédos területén jutottak, e forgalomnak jövőbeni sokszoros emelkedésére lehet már most biztos következtetéseket levonni.

A tervbe vett Duna-Száva csatorna várható forgalmánál ugyancsak figyelembe jövő Bosznia pedig fában és ércben rendkívül gazdag terület. Boszniának 50'07%-a erdőségekkel van borítva, ezek háromnegyed részben állami tulajdoni. Bosznia kivitele 1911-ben fá-

ban és kőszénben 36. millió koronát, vasércben 10.600.000 koronát tett ki. Tekintélyes kivitele van ezenkívül Boszniának gyümölcsben, különösen szilvában, mely az 1911. év folyamán 9.700.000 koronára rugott. Ezzel szemben Bosznia bevitele 1911-ben gabonában 22.800.000 koronát tett ki. Ha pedig figyelembe vesszük, hogy ugy a fa, vas, szen, szilva, valamint a beviteli forgalomnál figyelembe jövő gabona tömegáru jellegével bir, amely tehát elsősorban víziutot volna szállítandó, fogalmat alkothatunk magunknak a körülbelül 30 millió korona költséggel létesíthető csatorna nagy közgazdasági jelentőségéről. A már említett Duna-Tisza csatorna építési költségei még a világháború kitörését megelőzőleg mintegy 40—50 millió koronában számítottak ki.

Egy pillantás a térképre meggyőző bennünket arról, hogy e hatalmas vízi közlekedési hálózat központjává Budapest fog válni és pedig a vasúti közlekedés centralisztikus szervezetét oly károsan befolyásoló forgalmi torlódások nélkül, miután a víziut természete zárja ki azt, hogy torlódások még az elképzelhető legnagyobb forgalom esetén is előforduljanak.

A Ruhr vidéki köszen találkozni fog itt a Maros vidékivel, a magyar, a román, talán a kisázsiai köolajjal, a magyar és boszniai fával és vasércel. A Rotterdam és Hamburg felőli oceántul behozatal, a magyar és a balkáni nyugatra törekvő mezőgazdasági termékekkel. A budapesti Duna mai meglehetősen egyhangú csöndjét fel fogja verni a nagyszámu gőzhajók éles füttyje és a ki- és berakodást végző daruk zakatolása. A város házorsai között kiemelkedő gyárkémenyek tömege pedig élő bizonyossága lesz, a nyersanyagok olcsó odaszállítása révén előálló, a mainál sokszorta nagyobb ipari fellendülésnek. Vasutaink pedig, megszabadulva a tömegáru eddig inkább kényszerű, mint jövedelmezőnek mondható szállításától, akadálytalan közvetítőt lesznek az értékesebb ipari és ennelfogva a drágább vasúti szállítás költségeit könnyebben elbíró termékek forgalmának.

Az ily viszonyok között kétségtelenül bekövetkező általános közgazdasági fellendülés pedig biztos támaszpontot fog nyújtani ahhoz, hogy államháztartásunk egyensúlyának veszélyeztetése nélkül már most hozzáfogjunk vasúti közlekedésünk decentralizálásához és ezzel megvessük az alapját vidéki városaink minden tekintetben megérdemelt nagyszabású fejlődésének, így azoknak is, amelyek geográfiai fekvésüknél fogva a víziut által nyújtott előnyöket vagy egyáltalában nem, vagy csak részben fogják érezni. A magyar földből Budapest mellett igazi nagy városok, valódi gazdasági és kulturális központok fognak kisarjadni, mint büszke, önerzes hirdetői nemcsak a magyar faj életvalóságának, de egyáltalán annak az igazi együttérzésnek is, mely bennünket mindazokkal össze fog kötni, kik a maguk szellemi és anyagi erejükkel segítségünkre jönnek abban a nagy kulturális és gazdasági munka elvégzésében, amely a háború befejezte után reánk vár.

IV.

Képesek leszünk-e anyagi előrejutásunk feltételeit megteremteni? — A jövő iránti bizalmunk alapja.

Természetesen nagy hiba volna tőlünk, ha saját előrehaladásunkat kizárólag a külföld támogatásától és segítségétől tennénk függővé. Az idegen tőke abszolút uralma az ország elnemzetietlenedését idézhethet elő. Ha tehát meg akarjuk tartani faji individualitásunkat, ugy anyagi előrejutásunk eszközeit, bár szívesen látjuk a külföld ezirányu támogatását is, elsősorban magunknak kell megteremtenünk.

Arra pedig, hogy ezt képesek is leszünk megtenni, a leegykötőbb bizonyosságot abban találhatjuk meg, hogy míg 1875-ben a magyar állami költségvetés 383 millió bevétellel, 466 millió kiadással, tehát 83 millió deficitel zárult, addig az 1914/1915. évi legutolsó rendes költségvetésünkben a már 2200 milliót meghaladó kiadásainkat körülbelül ugyanannyi bevétellel tudtuk fedezni. Tettük ezt pedig anélkül, hogy adórendszerünkön az utolsó évtizedekben lényegesnek mondható változtatásokat hajtottunk volna végre.

Az ugynevezett Wekerle-féle adóreform ugyan törvényhozásilag megalkottatott, végrehajtását azonban kénytelen volt a kormány

politikai okokból mindeddig felfüggeszteni. A jelenlegi háború folyamán behozott jövedelmi adó, miután hadsegélyezési célokat szolgál, szerves adóreformnak ugyancsak nem tekinthető.

Adórendszerünk eddigi mozdulatlanságát természetesen tévedés volna államháztartási kezelésünk előnyeként kiemelni. Mert kétségtelen, hogy a fejlődő közgazdasági élettel együtt-haladó államháztartás állandó egyensúlyának legbiztosabb alapját mégis csak az ugyancsak emelkedő, esetleg teljesen új jövedelmi források arányos megadóztatásában lehet megtalálni. Adórendszerünk eddigi mozdulatlansága részben oka államadóságaink jelentékeny megnövekedésének is, melyek az 1875. évi 1333 millióval szemben, már a világháború kitörését megelőzőleg, mintegy 6000 millió koronára szöktek fel.

Maga a tény azonban, hogy nemcsak folyókiadásainknak, hanem az elsősorban állami beruházásokra szolgáló államadóságaink kamatainak valóban kolosszális emelkedése mellett képesek voltunk államháztartásunk egyensúlyát a kor igényeinek egyáltalában meg nem felelő, tehát teljesen elavult adórendszer alapján befolyó jövedelmekből biztosítani, az általános jólétnek és azzal összefüggő vagyonosodásnak oly foku emelkedését mutatja, hogy adórendszerünknek megfelelő átreformálása, tehát a fejlődő gazdasági élet folyamán ugyancsak emelkedő jövedelmeknek és a jelentkező új jövedelmi forrásoknak igazságos megadóztatása esetén alapos reményünk lehet arra, hogy képesek leszünk, nemcsak a háború által okozott terheknek elviselésére, de egyáltalán olyan beruházások eszközésére is, melyek a velük kapcsolatos vagyonosodás emelkedésével ismét új alapokat teremtenek a kulturális és gazdasági téren támasztott igényekkel összefüggő, mindig fokozódó állami terhek elviselésére is.

Zahn Frigyes, a bajor statisztikai hivatal vezetője által 1905-ben összeállított kimutatás szerint, míg a német birodalomban az állami kiadásokból egy lelek 118 márka, addig nálunk csupán 60 márka, tehát körülbelül csak a fele esik. Ha pedig hozzávesszük ehhez, hogy adórendszerünk jelenlegi hiányosságai mellett egyes jövedelmek vagy teljesen megmenekülnek az adófizetési kötelezettségtől, vagy pedig nincsenek arányosan megadóztatva, elmondhatjuk, hogy igen messze vagyunk még attól az állapottól, amikor egy nyomasztó, ugyszólván elviselhetetlen adóteherrel lehetne jogosan panaszkodni.

Az általános jólét és vagyonosodás jele egyébként az is, hogy míg hitelintézeteink részvénytőkéje 1900-ban 640 millió koronát tett ki, addig 1911-ben 1613 millió koronára, a tartalékokkal együtt az 1900. évi 934 millióról, 2316 millió koronára emelkedett.

Takarékbetéteink az 1900. évi 1835 millióval szemben ugyanazon idő alatt 4112 millió koronára emelkedett. Ugyancsak az ország vagyoni erősödésére mutat a háború folyamán kibocsátott hadikölcsönök igazán fényes sikere. Összesen 4 és 1/2 milliárd korona gyűlt egybe ily címen, oly eredmény, amely az ország ily irányu teljesítőképessége tekintetében még a legvérmesebb számításokat is messze felülmúlta.

Magyarországnak a háború folyamán megnyilatkozott áldozatkészsége természetesen nem téveszthet meg senkit abban az irányban, hogy az ország tőkeereje a jövőben is ily mértékben fog az állami hitelek rendelkezésére állni. A tőke egyrésze a háború után vissza fog húzódni a magánvállalkozásokba, de mint ilyen is jelentékeny faktora lesz az ország azon gazdasági és kulturális fejlődésének, amelyre a háború után elkövetkező időben számíthatunk.

Ma még nem tudjuk, hogy a nemzetek mostani véres tusája meddig fog még tartani, hogy a háborúból kifolyólag minő terhek szakadnak ránk és hogy azon álmainkból, melyeket a mostani véres csaták nyomán nemzetünk egy jobb és szebb jövőjéhez fűzünk, mennyi fog megvalósulni. Egyet azonban a bizonyosság érzetével állíthatunk: ellenfeleinknek nem fog beteljesedni az a vágya, hogy az ezereves Magyarország testét darabokra marcangolhassák.

És az a körülmény, hogy apáink földjén, melyet ismerünk, melyhez a világon mindennél jobban ragaszkodunk, tovább élhetünk és dolgozhatunk és hogy a háború folyamán nemze-

tünknek sikerült ragyogó eredményeit megmutatni és ezáltal barátokat szereztek magunknak, kik bizonyára segítségünkre lesznek a reánk váró nagy munkában, elég ok arra, hogy a magyar állam további fenmaradásába, nemzetünk örökérvényességébe vetett fanatikus hittel, fölemelt fővel, nyugodt önbizalommal nézzünk a jövő elé.

Gazdaértekezlet Enyingen.

Az enyingi járásbeli mezőgazdák május hó 28-án d. u. 3 órára értekezletre gyűltek össze az enyingi Kaszinó helyiségében. Az értekezlet célja a folyó évi aratási, cseplési és takarmánynerési munkálatok zavartalan elvégzése érdekében megteendő egységes intézkedések megbeszélése volt.

Az értekezleten tekintélyes számban jelentek meg az enyingi járás községeinek képviselői, mint a kisgazdák érdekeinek képviselői, valamint az enyingi járás területén levő nagybirtokosok, illetve megbízottaik.

Az értekezlet lefolyásáról tudósításunkat a következőkben közöljük:

Dr. **Belák Sándor** nagybirtokos, mint az értekezlet egyik összehívója, üdvözölte a megjelenteket és ismertette az értekezlet célját. Indítványozta, hogy válasszon az egybegyűlt gazdaközönség elnököt az értekezlet vezetésére céljából.

Lelkés közfelkiáltással az értekezlet elnökéül megválasztván, **Bibó Dezso** nagybirtó indítványára a társelnökségre felkéri **Gyerey Richárd** nagybirtokost és **Rausch László** enyingi urad. tisztartót, a jegyzői teendők ellátására pedig **Molnár Miklós** kúngósi nagybirtokost; egyúttal pedig felkérte dr. **Mihályfi József** ügyvédet, mint az értekezlet előmunkálatainak egyik legbuzgóbb részeseit, hogy javaslatát terjessze elő.

Dr. **Mihályfi József** ismertette azt a helyzetet, amely előtt az enyingi járás gazdaközönsége a jelenben áll. Kifejtette részletesen, hogy az enyingi járás, mint a vármegye egyik legtermékenyebb része, — tisztán közérdekből is kell, hogy mindent megtegyen arra nézve, hogy az ideai gazdasági élet a lehető legjobb eredménnyel zárhassa le. Ismertette azt a viszonyt, amelyben a mezőgazdaság és ipar egymással áll. Vázolta azt a hiányt, amely a mezőgazdasági munkák végzésénél előállott és amely akadályul szolgál a közjólét előmozdításának. A hiányok pótlását illetőleg rámutatott azokra az eszközökre és forrásokra, amelyek ezen hátrányos helyzetet ha nem is teljesen megszüntetni, de legalább enyhíteni hivatottak; végül pedig a következő határozati javaslatot terjesztette elő:

1. Mondja ki az értekezlet, hogy az enyingi járás gazdaközönsége gazdasági érdekeik, a közérdek megvédése céljából egységes akciót indít.

2. Mondja ki az értekezlet, hogy szükségessé tartja kérni az arra illetékes fórumoktól a még hiányzó munkás-szükséglet biztosítását.

3. Mondja ki az értekezlet, hogy ez irányú céljai elérése érdekében óhajaik támogatására felkéri a vármegye főispánját, alispánját és az illetékes miniszteriumot és e célból nálunk küldöttségileg tisztelegni fog.

4. Kérje fel az értekezlet ezen munkáknál közreműködésre a járás kiváló képviselőjét: dr. Szász Károlyt.

Az értekezlet az előadó javaslatát teljes egészében egyhangúlag helyesléssel fogadta és magaévá tette és az előadónak a kimerítő, gondos és alapos munkáért köszönetet szavazott; egyben pedig két tekintélyes küldöttséget alakított, melyek egyike ezen ügyben május 29-én tisztelget a vármegye főispánja, illetve alispánjánál, a másik pedig május 31-én a m. kir. földművelési miniszter és miniszterelnök előtt, kiktől jóindulatú támogatást kértek az egész vármegye érdekében.

A gazdaközönség értekezletéhez a következő megjegyzéseket fűzzük.

Jóllehet mindnyájunk közös érdeke, hogy mezőgazdasági érdekeink a legmesszebbmenő támogatásban részesüljenek, de ne tévesszék szem elől azt, hogy a mezőgazdasági érdekek megvédése egy vármegyei gazdasági egyesületnek, mint a vármegyei gazdasági bizottságnak, valamint legelső sorban magának a miniszteriumnak is mindenkor teljes figyelmében részesült. Ha a mezőgazdaság érzi is szintén a háború káros kihatásait, az összes foglalkozási ágak közül még mindig a legkedvezőbb helyzetben van.

Ami a munkaerő hiányát illeti, e tekintetben sokszor a hiba az illető gazdaközönség egyetemében, abban a községben keresendő, ahol az felmerül. Sok községünk van, amelyek irtózik még ma is a katonabezállásalótlól, holott kétségtelen, hogy egyrészt a katonaság a legjobb fogyasztó, mert mindent úgy vesz, ahogy kap, — másrészt, ismétlenül figyelmeztette a miniszterium a községeket arra, hogy a nélkülözhető katonákat a mezőgazdasági munkák zavartalan végzésére a gazdák rendelkezésére bocsátja. Ennek dacára azt látjuk, hogy van sok község, amely minden követ megmozgat, hogy katonát oda ne szállásoltanak, — vagy pedig előáll az a helyzet, hogy a már ott levő katonaságot éppen az a község községe veszi legkevésbé igénybe, amelyik kénytelen-kelletlen hajlékot adott neki. Ugyanez áll részben a foglyokra is.

Ezeket csak mint kétségtelen tényeket hoztuk fel, egyébként pedig bizunk a magyar föld termő erejében, a magyar ember kitartásában és a gazdáknak a legjobb sikert kívánjuk.

—c2—

— Vármegyei közgyűlés tárgysorozata.

A f. hó 13-án tartandó vármegyei közgyűlés tárgysorozata a következő: 1. Alispán elnöki előterjesztése Hunkár Dénes főispán közszolgálatára 10 éves évfordulójának megünneplése iránt. 2. Elnöki előterjesztés. 3. Alispáni jelentés. 4. A vármegyei alispánjának 1915. évre vonatkozó jelentése. 5. Szamonkérőszék jelentése. 6. A vármegye 1915. évi házipénztári számadása. 7. A vármegyei alapok és alapítványok 1915. évi számadása. 8. Alispáni bejelentés a vármegye részére jegyzett 100.000 korona hadikölcsönről. 9. Alispáni előterjesztés a házipénztári költséget egyes rovatok között való átutalásra felhatalmazás iránt. 10. M. kir. miniszterelnök értesíti a vármegye közönségét, hogy Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége a vármegye közönsége részéről a címer és zászló kérdés rendezése alkalmából előterjesztett legalázatosabb hódoló feliratát szíves köszönettel legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott. 11. A m. kir. miniszterelnök a vármegye közönségének halás köszönetét fejezi ki a személye iránti ragaszkodásának biztosítása és a bizalomnak jóleső megnyilvánulásáért. 12. M. kir. belügyminiszter 70365. II. a. 1914. számú leirata a vármegyei díjnyok szolgálati viszonyainak és illetményeinek rendezéséről szóló és 1425. jlv. 21706—1913. sz. a. megalkotott vármegyei szabályrendelet módosítása tárgyában. 13. Jász-Nagykunszolnokvármegye a háborús nyereségek kiűn megadóztatása tárgyában a m. kir. miniszterelnöknek intézett feliratát hasonszemlémű felirattal való támogatás céljából megküldi. 14. Dr. Lánck Nándor-féle ösztöndíj adományozása. 15. Miskolc th. város közönsége a tényleges szolgálatot teljesítő katonák reászoruló családtagjainak állami segélyezésére tárgyában a kormányhoz intézett feliratát hasonló szellemű felirattal leendő támogatás céljából megküldi. 16. Borsosgyőr, Kéttornyulak és Pápasalamon községek képviselőestületének a dáki körjegyző részére drágasági pótlék megszavazása tárgyában hozott határozata. 17. Nemeszalók, Pórszalók, Marcalgeryelyi, Kúlsóvat és Vinár községek képviselőestületének a nemeszaloki körjegyző iroda és utiátalányának a drágaság tartamára való felemelése tárgyában hozott határozata. 18. Pápadereske község szervezési szabályrendeletének módosítása tárgyában hozott határozata. 19. Kéttornyulak község szervezési szabályrendeletének módosítása tárgyában hozott határozata. 20. Borsosgyőr község szervezési szabályrendeletének módosítása tárgyában hozott határozata. 21. Dáka község szervezési szabályrendeletének módosítása tárgyában hozott határozata. 22. Pápasalamon község szervezési szabályrendeletének módosítása tárgyában hozott határozata. 23. Berhida község szervezési szabályrendeletének módosítása tárgyában hozott határozata. 24. Kiskovácsi község szervezési szabályrendeletének módosítása tárgyában hozott határozata. 25. Erdődy Károly romándi körjegyző kérvénye nyugdíjaztatása iránt. 26. Néhai Kovács József volt vaszari körjegyző özvegyének kérvénye nyugdíjának felemelése, avagy kegydíjban leendő részesítése iránt. 27. Alispáni előterjesztés a m. kir. államépítészeti hivatalnak a törvényhatóságik közület helyreállítására vonatkozólag tett javaslatára tárgyában. 28. Padrag, Ócs, Halimba, Csékut és Pusztámiske községek hadikölcsön jegyzése tárgyában hozott határozata. 29. Kiszőlőrs községnek a korcsmabérből 1916. évre 200 kor. leengedése tárgyában hozott határozata.

30. Veszprém r. t. város-határozata Baráth Miklós és neje ingatlanának megvásárlása tárgyában. 31. Dég község határozata a községi rendőrök és éjjeli őrök szolgálati beosztása és fizetésük rendezése tárgyában. 32. Dég község határozata az 1915. évben anyakönyvi kivonatok kiállításáért befolyt díjaknak az anyakönyvvezető részére leendő átengedése tárgyában. 33. Balatonfőokajár község határozata Ifj. hegyi Guka János és neje ingatlanok megvásárlása tárgyában. 34. Seiberling Ferenc okl. gyógyszerész, veszprémi lakos kérvénye általa Magyarzombathely községben felállítani szándékolt személyjogi gyógyszerár tárgyában. 35. Nyék Sándorné vármegyei díjnok nejeinek kérelme hadbavonált férje illetményeinek folyósítása tárgyában. 36. Alispáni előterjesztés a vármegyei múzeum épület építési munkálatainak befejezése tárgyában. 37. A „Nyomórek Gyermekek Országos Otthona” kérelme ezen intézmény alapító tagjainak sorába való belépés iránt. 38. Szentkirályszabadjai községi pénztárnoki állás betöltése ellen beadott felebbezés. 39. Berhida község köztisztaságának rendészetéről alkotott szabályrendelete 40. Kiskovácsi község köztisztaságának rendészetéről alkotott szabályrendelete. 41. Románd község határozata a korcsma épület hasznosbire egy részének elengedése tárgyában. 42. Románd község határozata a községi szolga fizetésének felemelése tárgyában. 43. Berhida és Kiskovácsi községek határozatai a körjegyző irodafűtési és világítási atalányának felemelése tárgyában. 44. Bakonybél község határozata a körjegyző részére drágasági pótlék megszavazása tárgyában. 45. Bakonybél község határozata a községi szülész nő részére drágasági pótlék megszavazása tárgyában. 46. Bakonybél község határozata a községi kisbíró részére drágasági pótlék megszavazása tárgyában. 47. Magyarzentkirály, Csesznek és Bakonyzentkirály községek határozatai a kisbíró fizetésének felemelése tárgyában. 48. Dr. Sándorfy Miksa vármegyei t. b. főorvos, a veszprémi járás tisztí orvosának nyugdíjaztatás iránti kérvénye. 49. Tamás Ferenc enyingi lakos, vármegyei utász nyugdíjaztatása iránti kérvénye. 50. Horváth János nyug. vármegyei oldalkatonára özvegyének kérelme özvegyi nyugdíj és temetési járulék iránt. 51. Községi költségvetések és számadások.

H I R E K.

— Küldöttség a földművelésügyi miniszternél. Az enyingiek 40 tagból álló küldöttsége dr. Szász Károly v. b. t. képviselőházi alelnök vezetésével Ghillány Imre báró földművelésügyi miniszternél. A küldöttség szónoka Szűcs Zoltán az enyingi ref. lelkész lendületes beszédben vázolta az enyingi járásbeli nagybirtokosok, közép és kisbirtokosok kérését, amely arra irányult, hogy a földművelésügyi miniszter aratási és cseplési munkákra a szükséges munkaerőt a birtokosok rendelkezésére bocsássa. Dr. Végely Kálmán alispán igazolta a küldöttség szónoka által fölhozottakat, de egyúttal hangsúlyozta, hogy a vármegye többi járásában és városaiban is ugyanilyen állapotok vannak, s arra kérte a földművelésügyi minisztert, hogy figyelmét az egész vármegyére egyformán sziveskedjék kiterjeszteni. Ghillány Imre báró földművelésügyi miniszter válaszában biztosította a küldöttséget jóindulatáról, s megígérte, hogy a munkáhiányon a lehetőség szerint segíteni fog.

— Vértessy Gyula dr. a kiváló író állapotában mint örömmel értesülünk, javulás állott be, ugy, hogy a héten már szobáját is elhagyhatta. Reméljük, hogy a javulás tartós is lesz és mielőbb visszanyeri egészségét és mindnyájunk számára rendkívül értékes munkaerejét.

— Veszprémvármegyei gazd. egyesület diszközgyűlése. A „Veszprémvármegyei Gazdasági Egyesület” elnökének Hunkár Dénes főispánnak tíz éves elnöki működésének megünneplése alkalmából 1916. évi június hó 13-án délelőtt 12 órakor a vármegye székházának nagytermében diszközgyűlést tart, melynek tárgysorozata a következő: 1. Elnöki megnyitó. 2. A Vármegyei Gazdasági Egyesület elnökének üdvözölése tíz éves elnöki jubileuma alkalmából dr. Magyar Károly és Nagy Adám Mihály gazdasági egyesületi tagok által. 3. Esztleges indíványok. 4. Elnöki zárszó.

— **Kifüjtetés.** Ő-császári és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebben adományozni méltóztatott a Ferenc József rend lovagkeresztjét dr. Réti Ede a 17. honv. pótzászlóaljnál beosztott tartalékos tőzrsorvosnak s elrendelni méltóztatott, hogy a legfelsőbb megelégedés kifejezése tudtul adassék dr. Weiner Dávid 31. honvéd pótzászlóaljánál beosztott szolgálatonkívüli viszonybeli ezred-örvosnak.

— **Halálozás.** Porubai *Porubszky* Károly m. kir. főerdőmérnök, a veszprémi járási erdőgazdálkodás vezetője ev. iskolaszéki elnök május hó 28. napján 54 éves korában meghalt Veszprémben. Halálát kiterjedt és előkelő rokonság gyászolja. *Porubszky* Elemér vármegyei aljegyző édesatyját vesztette el az elhunytban.

— **A jutasi uti katonai kórház** ünnepélyes fölavatása június 4-én délelőtt 11 órakor lesz. *Recey* Gyula dr. káptalani nagyprepost fogja a fölavatás egyházi cerimóniáját bevezetni, utána a többi egyházak képviselői mondanak imát. A fölavatásra az összes egyházi katonai és polgári hatóságokat meghívták.

— **A pápateszéri hadiárvház.** *Jankovits-Bésán* Endréné kezdeményezésére az Országos Gyermekvédő Liga közreműködésével és támogatásával a napokban nyílt meg Pápateszeren, a *Jankovits-Bésán* Endre által bérlet *Eszterházy* kastélyban a vármegyében az első hadiárvház, amelyben a megnyitáskor már 54 árvt helyeztek el. A megnyitó ünnepélyen a Liga részéről megjelentek *Vay* Gaborné grófné, *Rottenbiller* Fülöp, *Szentkeresztly* Béla báró és *Neugebauer* Vilmos igazgatósági tagok, a vármegye részéről pedig dr. *Véghely* Kálmán alispán, *Belák* Lajos pápai és *Huszár* Gyula zirci főszolgabíró és *Göndör* Ferenc kir. s. tanfelügyelő vettek részt. *Gerstner* plébános beszélt az épületet s *Rottenbiller* Fülöp miniszteri tanácsos a Gyermekvédő Liga nevében átvette az árvházakat.

A felavató ünnepélyvel kapcsolatban meg kell emlékeznünk *Göndör* Ferenc segédtanfelügyelőnek arról az indítványáról, amelyet a Liga elnöksége elé ebből az alkalomból terjesztett. Ebben az indítványban azt javasolta *Göndör* Ferenc, hogy a Gyermekvédő Liga ne csak a serdületlen kora két-három éves gyermekek fölnevelését tűzze ki feladatául, hanem a hadiárva gyermekek továbbtanítását, ezeknek középiskolába való járatását és ekként értelmes középsztyálynak megeremését is vegye föl programjába, olyképp, hogy a középiskola alsóbb évfolyamait elvégző ifjak megfelelő ipari vagy kereskedői pályára bocsájtassanak. A Liga elnöksége *Göndör* Ferenc indítványát helyléssel fogadta, s egyuttal ugyancsak az ő indítványára elhatározta, hogy egy ilyen hadiárva otthon szivesen tartana fenn Veszprémben, ha a város és vármegye lakosságának áldozatkészsége ennek felállítását lehetővé tenné. A további fenntartás költségeit az Országos Gyermekvédő Liga magára vállalná. Az indítvánnyal és a Liga határozatával legközelebb bővebben foglalkozunk.

— **Második felolvasó estély** Indióról. A veszprémi m. kir. 31. honv. gyalogezred és 7. honvéd ágyú ezred özevegyei és árvaí javára *Demeter* István által rendezett sorozatos előadásainak folytatásaként folyó hó 7-én este Hátsó-Indióról tart előadást. Az előadás, amely iránt a közönség körében étenk érdeklődés mutatkozik, szerdán este fél kilenckor kezdődik. *Jegyek* Krausz Armin fia cégnél kaphatók.

— **A Lorántffy Zsuzsanna lényegye-sület** június hó 4-én, vasárnap d. u. fél 4 órakor a ref. egyház tanácstermében ünnepélyt rendez, amelynek a műsora a következő: 1. Imádkozik: Demjén Márton. 2. Tied az ügy... énekli a leánykar. 3. A nők feladata a jövődél békében: *Dessewify* Emma előadása. 4. Szóló ének, énekli: *Dessewify* Berta. 5. Boka kesergő... *Hegedűn* játssza *Láng* Zsigmond, zongorán kíséri *Ludwig* Bözsike. 6. Soló ének, énekli: *Köszeghy* Vilma. 7. Két levél. *Dinga* Bélától. Szavaija: *Csomasz* Kató. 8. Oh mi drága név ez Jézus... énekli a leánykar. 9. A nők diadala. Özv. dr. *Misley* Sándorné előadása. 10. Imádkozik: Demjén Márton. 11. Himnusz. Énekli a közönség. Belépti díj 1 K.

— **A veszprémi katonai emlékmű** — a mely a veszprémi csapattestek háború következtében elhalt hősei emlékét lesz hivatva megörökíteni — előkészülésére kiküldött bizottság pénteken tartott ülést *Komjáthy* László dr. polgármester és *Nagy* László honvédfőnagy állomásparancsnok elnöklelte alatt. A bizottság örömmel vette tudomásul a város közgyűlésének határozatát, amellyel a buzapiacra jelölt ki telket az emlékműnek és megalkototta a gyűjtést előkészíteni és vezetni hivatott pénzügyi — s a terveket és a technikai kivitelet kidolgozó és munkáló műszaki bizottságot. Az emlékműre, amelyet mintegy 100.000 korona költséggel terveznek megépíteni, a napokban kibocsájtják a gyűjtőleveket.

— **Nemzetközi iroda** Enyingen. Enyingi levelezőnk a frontmögötti hadi tevékenység és vöröskereszt munka szép és dicséretreméltó példájáról értesít, *Adler* Imre gyógyszerész neje *Móric* Herberta a háború kitörése óta a hadifoglyok érdekében valóságos nemzetközi levelezési irodát tart és folytat, Enyingen naponta érkeznek hozzá vármegyénkből, a szomszédos Fehér, Tolna és Somogy megyéből a hadifoglyok rokonságából 25—30 asszony, akiknek levelezéseit, pénzküldeményeit és táviratváltásait magyar, német és francia nyelven, teljesen díjtalanul és költség nélkül intézi és végzi, önzetlenül és magyar asszonyhoz illő nemmes jószívűségből a Budapest, Bécs, Berlin, Stockholm, és Pecking városában székelő nemzetközi vöröskereszt egyletek vezetőségével. A 20 hónap alatt folytatott némes és hasznos tevékenység óriási méreteit több mint 5000 levél, köztük 700 pénzes és 200 táviratváltás igazolja. A közönség elismerése és hálaája legyen méltó jutalma a derék vöröskereszt urnó önzetlen és dicséretes fáradozása és felebaráti szeretet tevékenységének.

— **Lengyel-magyar testvérülés** egy lelkeszi egyesületben. Papáról jelentik: Ma tartotta meg városunkban ez évi rendes tavaszi közgyűlést a veszprémi megyei evang. lelkeszi *Somlóvidéki Egyesülete* dr. *Mohácsy* Lajos marcalgeryelyi ev. lelkeszi elnöklése mellett. A közgyűlésnek különös érdekességet kölcsönöz az a körülmény, hogy azon a szűkebb értelemben vett egyházi jellegű kérdések mellett egy olyan kérdésben mondott véleményt, amely aktualitásánál fogva szélesebb körű figyelemre, méltánylásra is igényt tarthat. A közgyűlésen ugyanis az egyesület elnöke, dr. *Mohácsy* Lajos az ő megnyitó beszéde keretében — amelyben a világháború tanulságaival foglalkozott — szeretettel, a testvér rokonszennével emlékezett meg a lengyel nemzetről. A magyar és a lengyel az ezredéves mult számos kötelékével — emlékével van egymáshoz fűzve. Most e kötelékek mintha — szilárdulni kezdenének. Az északi frontról hazatérő fiaink, kik a lövészárkokban együtt küzdöttek a lengyel síkságokon, együtt rohamoztak a lengyel légiók hősi tagjaival, a legőszintébb szeretettel hozták magukkal e nemzet fiait iránt. S ez is a világháború egyik igazán felemelő tanulsága, hogy a magyar és a lengyel újra megtalálta egymást, hogy a véres csatatereken újra felujulnak amaz érzelmek, melyek ezredéves multunk taláiban gyökereznek, mert a magyar és a lengyel egymás iránti rokonszennszeretete ezer esztendő. Mint nemzet-egyszerre lépünk a történet elé, leg-

első királyaink rokonságban állanak, majd közbösek a királyaink, a kereszténységet együtt vesszük fel s a reformált vallás is egyidőben lesz ismerté mindkét országban. Rokonok vagyunk jellemben, nemzeti szokásban, rokonok érzelmben, nemzeti törekvésekben. A multban sokat és sokszor airtunk együtt — adja Isten, hogy most majd okunk és jogunk legyen együtt vigadozunk. Csak a régmulthoz maradunk hűvek, ha a katonáink szívében éledő lengyel szeretetet mi papok istápoljuk; elősítgetjük. A lelkeszek lelkesen fogadták dr. *Mohácsy* elnök szavait s a beszédet magukévá tették. Mindenesetre dicséretes, ha e kérdésben a lelkeszek így érznek, mert ezen érzelmek ápolására különösképpen a papok vannak hivatva.

— **Vármegyei számadások.** Közhírré tesztem, hogy a vármegyei háztartási alap és a vármegye kezelése alatt álló alapok és alapítványok 1915. évi számadásait a vármegye állandó választmányja 1916. május hó 23-án tartott ülésében feltűlvizsgálta, s így feltűlvizgált illetve letárgyalt, elfogadásra ajánlott számadások 1916. évi május hó 27-től 1916. évi június hó 10-ig bezárólag Veszprémben a vármegyeház kistermében kitéve lesznek s a jelzett időn át a hivatalos órák alatt az érdekeltek által betekintheők. Az alapok és alapítványok 1915. évi számadásaira vonatkozó esetleges észrevételek, a közszemlére való kitétel alatt, bezárólag 1916. évi június hó 10. déli 12 óráig nálam írásban adhatók be. Veszprém, 1916. évi május hó 25-én. Dr. *Véghely* Kálmán s. k. alispán.

— **A balatoni gőzhajózás** június 4-én megindul. Egyelőre — további intézkedésig — csak Siófok-Balatonfüred között és vissza — napokint háromszor — és Balatonboglár és Révfülöp között oda és vissza — naponta háromszor — közlekednek a járatok. Menetrendet és egyéb fölvilágosítást szivesen küld a farság igazgatósága Budapest, Arany János-utca 7.

— **A gyermeknap gyűjtés** csütörtökön 177 korona 05 fillért eredményezett, a melyből a kiadások levonása után 171 korona 05 fillér beállított a központnak. A szivesen közreműködött hölgyeknek a Gyermekvédő Liga helyi bizottsága nevében ezuton mond köszönetet *Koller* Sándorné elnök.

— **Az ipari áram** hétfőn, június hó 5-én egy hónapi próbaidőre ismét megindul. Veszprémben a városi tanács e héten elhatározta, hogy egy hónapra újra próbát tesz a nappali árammal, ha a motortulajdonosok a motoron fogyasztott áramért is a világitási egységért, 7/12 fillért hajlandók fizetni. A motortulajdonosok, értesítésünk szerint készséggel fizetik meg ezen összeget a háború tartama alatt s a kötelező aláírások szép számmal szaporodnak. Reméljük, hogy a fogyasztás akkora lesz, hogy a város a nappali üzemet állandóan fenntarthatja.

— **Kedvezményes áru nemes gyümölcsfák eladása.** Állami, vármegyei tisztviselők, kisgazdák, kik kedvezményes áron óhajtanak nemesgyümölcsfa oltványokat beszerezni, a gyümölcsfák kiutalása iránti kérvényüket f. é. június hó 30-ig küldjék be a veszprémi állami erdőhivatal vezetőségéhez. Veszprém, Buzapiac.

Alsóörsön a Balaton partján üdülőknék nyári lakások kiadó.

— **A belvárosban négy szobás lakás** kiadó.

Ajánlok szöllőkötözési célokra

elsőranguan alkalmas legprimább

Majunga-Raffiaháncsot

650 koronáért ab raktár, Budapest.

Rendelés esetén a pénz egy előkelő banknak küldendő be.

REITER LAJOS Bpest, V., Dorottya-u. 3. Sürgőnycim: Viarecta.

Küldjük adományainkat a kárpáti elpusztult falvak fölépítésére.

Burgonya

a 7. honv. tábori ágyus ezred pótüteg gazd. hiv. által megvételre kerestetik. Bővebb felvilágosítást Kossuth Lajos-utca 42. szám alatt.

Egy régen fennálló, igen jóforgalmu vendéglő-üzlet teljes pince- és vendéglő-berendezéssel és vendéglő-épülettel együtt szabadkézből eladó. Bővebb főlvilágosítást nyújt a kiadóhivatal.

Veszprém r. t. város polgármesterétől.

3117-1916. szám.

Hirdetés.

Közzéteszem, hogy Kuráth József veszprémi törvényhatósági hordójelző június hó 5-én Veszprémben, a hivatalos helyiségében hordóhitelesítést fog tartani.

Veszprém, 1916. június 2.

Dr. Komjáthy
polgármester.

Veszprémben a belvárosban kétszobás lakás kiadó. Ugyanehez további három szoba is kibérelhető.

MILLIÓK használják

Köhögés

rekedtség, katarrus, elnyálkásodás, hörgőhurut ellen

KAISER mell karamelláit

a „három fenyővel.”

6050 közs. megerősített orvosi és magánbi zonyitvány keszkesedik a biztos sikerért

Különösen kellemes és jóízű bonbonok

Csomagja 20 és 40 fill., doboza 60 fill.

Kapható: Czermák Lipót, Ince Kálmán és Kocsma Emil (Fekete sas) gyógyszerárban, Veszprémben. Wolf Béla gyógyszerára Szentgál.

Járványos betegségek ellen legjobb óvszer a

KRONDORFI természetes savanyúviz

for. pezsgőhöz legjobb ital. Főraktár: Reisinger Gezso Veszprém.

Littke L. pezsgőbörgyár-telepe PÉCS.

Főraktár: Budapest, IV. Szép utca 3. sz.

Frigyes főherceg ó császári és királyi fensége, Salvator Lipót főherceg ó cs. és kir. fensége és „Nemzetközi Hálókoosi” és „Európai Expresszvonat-Társaság” szállítója.

Pezsgőfajok: „Sport „Grand Vin Sec”, „Casino „Extra Sec”, „For England” (savanykás), „Britania „Extra Dry” (sukor nélküli).

Nagyszerűen bevált a harcokra kúszókni és általában mindenkinél mint legjobb

fájdalomcsillapító bedörzsölés

meghűlés, rheuma, köszvény, influenza, torok-, mell- és hasfájás stb. esetében

Dr. Richter-féle

Horgony-Liniment. speciál kompon.

Horgony-Pain-Expeller pótká. Orvosi K-25, 1-20, 7-.

Kapható gyógyszerárakban vagy közvetlenül az „Árny orvosiárak” című Dr. Richter-féle gyógyszerárban, Prága I. Károly-utca, 4. Szepesski szállásán.

Steckenpferd liliontejszappan

elérhetetlen hatású szeplők eltávolítására és nélkülözhetetlen szer arc és bőrápolásra, mit számtalan elismerőlevéllel bizonyítottunk. Gyógytárakban drogeriákban, illatszert és fodrász üzletekben 1 koronáért kapható. Szintugy páratlan hatású női kézápolásra Bergmann „Maera” lilionkrémje, mely tubusokban 80 fillérért mindenütt kapható.

A VILÁGHÍRŰ FÖLDES-féle Csodás hatású arcszépítő és finomító

MARGIT

CRÉME és SZAPPAN

A Margit-crème zsirtalan, ártalmatlan, röktön szépít. Ára 120 kor.

A Földes-féle Margit-szappan pár nap alatt lemossa a szeplőket, májfoltokat s megszüntet minden bőrbaját. Ára 90 fillér.

Kapható minden gyógyszerárban, drogeriákban s illatszertkereskedésben

6 koronás rendeléseket bérmentve küld

Földes Kelemen gyógyszerár Aradon.

Akinek szép kocsi vagy hintó kell, fölösleges, hogy a fővárosba vigye vagy külföldi gyárosoknak adja pénzét, mert **Varjas Lajos** bogár- és kocsigyártó-mesternek Veszprémben, a Hoszszu-utca (nagyhid mellett) saját házában levő villanyerőre berendezett telepén olcsó áron kaphat igen szép gazdasági kocsikat, könnyű homokfutókat, vagy elegáns kivitelű hintókat. A telepen — amely a legújabb gépekkel van felszerelve — gyorsan és kifogástalanul készítenek minden a bogár és kocsigyártó szakmába vágó dolgot s a tulajdonos dus raktárában szolid áron lehet vásárolni mindent, az egyszerű kocsikeréktől a legfényesebb uri hintóig. — Emellett javításokat jutányos áron eszközöl. A törekvő magyar iparos vállalatát olvasóink figyelmébe ajánljuk. Családi ház a belvárosban eladó.

TARCSA-gyógyfürdő

(A magyar Franzensbad.)

Speciális női- és szivgyógyfürdők.

HIDEGVIZGYÓGYINTÉZKET, VILÁGHÍRŰ VASLÁPJA s franzensbadival egyenértékű, sőt a marientbadi jóval feljúlulja és hazánkban a legjobb. TERMÉSZETES SZENSAVAS FÜRDŐK. GLAUBERSÓS-VASAS ES LITHION tartalmú ALKALISUS SÓs források. Páratlan gyógyhatású: VÉRZSÉNYESÉG, CSÚZ, HEGY-SAVAS DIATHEZIS, IDEGHAJOK, A VESÉ, HÓLYAG, EMÉSZTÉSI ÉS LÉGZŐSZERVEK HURUTOS BANTALMAI ellen is. Fürdőorvosok: Dr. BARTHA KOHNEL, v. tanársegéd és Dr. GLÜCK GYULA. Evad június 10-től szeptember 30-ig. Vasut., posta-, távíró- és telefonállomás Villanyvilágítás. Kívánatra prospektus.

Jóházból való fiu és egy leány fényképész tanulónak
— fizetéssel felvétetik —
BECSCKE A. fényképésznél, Veszprém.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság

veszprémi főügynöksége

elfogad tűz-, jég-, betörési-, baleset-, szövátossági-, élet- és járadékbiztosításokat. A társaság a legrégibb és legnagyobb magyar biztosító intézet; biztosítéki alapjai meghaladják a 210 millió koronát s így minden tekintetben a legnagyobb biztonságot nyújtják.

Irodahelyiség: Szabadi-utca 3. szám földszint.

Képviseli: Suly László.

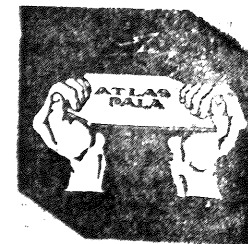
„ATLAS”

ASBESTCEMENTPALA

versenyen kívül legkitűnőbb minőségű tetőfedő anyag.

Azonnali szállításra

minden mennyiségben kapható.

Védjegy

Védjegy

„ATLAS”

Asbestcementpalagyár Részvénytársaság.

Sürgőnycim: Palatias Budapest. — Telefon: 179-60.

Központi iroda: Budapest, V., Dorottya-u. 6/a. Gyár Budafok.

Hasonlits több gépet egybe: Rendelést téss BLICKENSBERG-re!

A legtartósabb rendszerű írógép, elpusztíthatatlan szerkezettel és sok különös előnnyel.

Több mint 165.000 drb van használatban!

Ára 2 betűfajjal, elegáns zárószekrényvel 270—380 korona.

GROYEN & RICHTMANN

román kir. szállítók KÖLN, Mauritiussteinweg 84. Képviselő Ausztria-Magyarország száma: Ing. von Svehla, Prága, II., Quai Palacky 42. — Képes árjegyzék ingyen.